

KANTON SARAJEVO

Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade

NASTAVNI PLAN I PROGRAM

SREDNJA ŠKOLA ZA STRUČNO OBRAZOVANJE

I OBUKU

(TROGODIŠNJI PROGRAM)

Predmet: BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Sarajevo, avgust 2016. godine

Na osnovu člana 70. Zakona o organizaciji uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj.35/5), u skladu sa čl. 25 i 26. Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 10/04, 21/06, 26/08, 31/11, 15/13 i 1/16) i čl. 35. i 36. Zakona o srednjem obrazovanju („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 23/10 i 1/16), ministar za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo je imenovao Komisiju za izmjenu nastavnih programa za osnovnu i srednju školu iz predmeta Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost

Članovi Komisije za osnovnu (odnosno srednju) školu:

- 1. Velida Tinjak, profesorica bosanskog jezika i književnosti, Željeznički školski centar*
- 2. Damir Šabotić, profesor bosanskog jezika i književnosti, Prva gimnazija*
- 3. Namir Ibrahimović, profesor bosanskog jezika i književnosti, OŠ „Safvet-beg Bašagić“*
- 4. Alma Jakubović, profesorica bosanskog jezika i književnosti, Treća osnovna škola*
- 5. Dženita Hrnjičić, profesorica bosanskog jezika i književnosti, Centar za slušnu i govornu rehabilitaciju*
- 6. prof. dr. Muhidin Džanko, Filozofski fakultet Sarajevo*

Sadržaj:

Uvodne napomene.....	2
Srednja škola za stručno obrazovanje i obuku.....	3
I razred.....	6
II razred.....	14
III razred.....	20
Didaktičko uputstvo.....	26
Profil i stručna sprema nastavnika.....	28

UVODNE NAPOMENE

Pet izabranih predstavnika Aktiva nastavnika Bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti i profesor na katedri za Metodiku Filozofskog fakulteta¹ u kratkom vremenskom periodu nije moglo preispitati sve nastavne sadržaje (posebno iz književnosti) i predložiti redukciju navedenih nastavnih jedinica. Dogovoreno je da se nikako ne mijenja trenutni NPP, već da se predmetnim nastavnicima prepusti i sloboda i odgovornost da sami biraju, od ponuđenog sadržaja, nastavne jedinice. Tako će nastavnici samostalno reducirati sadržaje, ostaviti više prostora za ponavljanja gradiva, kompletnu analizu izabranih književnih djela, ostaviti više prostora za časove lektire, insistirati na razumijevanju i prepoznavanju gramatičkih i pravopisnih principa bosanskog, hrvatskog i srpskog jezika, raditi duže s đacima na njihovim pismenim izražavanjima.

Polazeći od Analize Nastavnog plana i programa za srednje škole za stručno obrazovanje i obuku sa četverogodišnjim i trogodišnjim programom Kantona Sarajevo (MONKS, 2011.), Zajedničke jezgre NPP-a definisane na ishodima učenja za maternji jezik (APOS0, 2013.), kao i na sadržajima udžbenika koje je odobrilo Federalno ministarstvo obrazovanja (broj: 06-38-8-3967-8-1/15 od 24.7.2015.) i Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo (broj: 11-04-38- sl./15 od 13.8.2015.), Aktiv nastavnika bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti predlaže da nastavnici prilagode nastavu potrebama učenika imajući u vidu definirane ishode učenja.

Sljedeći sadržaj je pokušaj da se NPP, kao i ishodi svedu na najmanju moguću mjeru, kako bi učenici mogli da nauče učiti, a ne samo da se opterete bespotrebnim i suvišnim sadržajima.

¹ Velida Tinjak, Damir Šabotić, Alma Jakubović, Dženita Hrnjičić, Namir Ibrahimović i prof. Dr. Muhidin Džanko

SREDNJA ŠKOLA ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I OBUKU - TROGODIŠNJE OBRAZOVANJE

(sa satnicom: I razred-2 časa (70 časova godišnje), II razred-2 časa (70 časova godišnje), III razred-2 časa (60 časova godišnje))

UVOD

1.

Naziv nastavnog predmeta je Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost.

Nastavni predmet obuhvaća sljedeća nastavna područja:

1. Jezik,
2. Književnost,
3. Jezičko izražavanje i Medijsku kulturu.

Nastavna područja su samostalne cjeline koje se čvrsto povezuju u predmetnu cjelinu prema načelima unutrašnje koleracije. Nazivom nastavnih područja ističu se sadržaj, ciljevi i zadaci učenja te djelatnosti kojima se ti zadaci i ciljevi postižu.

2.

Program Bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti za srednje škole za stručno obrazovanje i obuku sadržajno, metodološki i koncepcijski se povezuje sa Programom Bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika za osnovnu školu i sa njim čini zajednički sistem jezičkog, književnog i komunikacijskog odgoja i obrazovanja.

3.

- Nastavno područje **Jezik:**

Program nastave iz Jezika za srednje škole za stručno obrazovanje i obuku polazi od dostignute programske razine iz Jezika u osnovnoj školi i uspostavlja viši teorijski nivo učenja. Povećavaju se obaveze teorijskog i praktičnog učenja i bavljenja jezikom.

4.

- Nastavno područje **Književnost:**

Program nastave književnosti nadovezuje se na osnovnoškolske programske sadržaje. Na osnovu dostignutih spoznaja, znanja i sposobnosti u osnovnoj školi, uspostavljaju se razvijeni

teoretski pristupi književnim pojavama, koji su se potvrdili u nauci o književnosti, te povijesno proučavanje svjetske književnosti i književnosti na našim prostorima.

Najvažnije spoznaje o književnom djelu, njegovom stvaranju, recepciji, interpretaciji i proučavanju-učenici stječu na reprezentativnim, antologijskim književnim djelima književnosti.

Uspostavlja se komunikacijski model: pisac-djelo-primalac.

Spoznaje o književnim djelima omogućit će književnoteorijske i književnopovijesne zaključke.

5.

Nastavno područje **Jezičko izražavanje i Medijska kultura**

Program jezičkog izražavanja povezuje funkcionalne elemente programa književnosti i jezika te drugih nastavnih programa. Predviđaju se različiti oblici usmenog i pismenog izražavanja.

U nastavu jezičkog izražavanja uključuju se književnoumjetnički i neumjetnički tekstovi na kojima se uočavaju pravila njihovog stvaranja, tumačenja i razumijevanja.

Medijska kultura je u savremenom životu i obrazovanju veoma važan segment i kao takva je zastupljena zajedno sa Jezičkim izražavanjem. Područje Medijske kulture podrazumijeva recepciju sadržaja filma, pozorišne predstave, radio-emisije, sadržaja štampe kao i ovladavanje terminologijom važnom za snalaženje u svijetu filma, radija, televizije i štampe.

Program komunikacije povezuje funkcionalne elemente programa književnosti i jezika te drugih nastavnih programa. Predviđaju se različiti oblici usmenog izražavanja. Učenici srednjih stručnih škola za stručno obrazovanje i obuku kroz ovo područje ponovit će svoje znanje iz funkcionalnih stilova, osposobit će se za kvalitetno pisanje molbi, žalbi, biografija i različitih vrsta izjava.

Nastava bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti uspostavlja suodnos između književnosti i nastave izražavanja, baveći se jezikom i njegovom najvažnijom funkcijom-komunikacijskom funkcijom.

6.

Zadatak nastave bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika u srednjoj školi za stručno obrazovanje i obuku je:

- proširivanje i produbljivanje znanja o jeziku;
- unapređivanje jezičke i funkcionalne pismenosti;
- shvatiti potrebu stalnog učenja jezika;

- razvijanje ljubavi za bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost;
- produblјivanje književnih znanja i čitalačkih vještina;
- obrazovanje i vaspitanje učenika kao slobodne, kreativne i kulturne ličnosti, kritičkog uma i oplemenjenog jezika i ukusa;
- stjecanje jezičkog znanja, jezičke kulture i sposobnosti za upotrebu bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti u svim tekstualnim vrstama i funkcionalnim stilovima;
- stjecanje književnog znanja, književne kulture i sposobnosti, kako bi učenici mogli samostalno čitati književna djela, razumijevati ih, tumačiti i procjenjivati;
- stjecanje jezičke, književne i medijske kulture, kojom se pojedinac potvrđuje kao društveno biće, sposobno za život sa drugima.

7.

Ciljevi nastave bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti postižu se ostvarivanjem sljedećih zadataka:

- upoznavanjem sistema bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti na fonetskoj, morfološkoj, sintaksičkoj, stilističkoj i pravopisnoj normi;
- upoznavanjem povijesti bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti;
- upoznavanjem antologijskih djela svjetske književnosti i književnosti na našim prostorima iz svih književnih razdoblja;
- razvijanjem čitatelačke kulture kao osnove znanja i samoobrazovanja;
- razumijevanjem i korištenjem dostignuća iz oblasti jezika, nauke o književnosti i drugih nauka, koje su važne za struku za koju se učenik obrazuje.

I razred

(2 časa sedmično, 70 časova godišnje)

PROGRAM ZA I RAZRED SREDNJE ŠKOLE ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I OBUKU-TROGODIŠNJE OBRAZOVANJE-KNJIŽEVNOST (30 ČASOVA GODIŠNJE)

Književnost	Književno-teorijski pojmovi	Odgojno-obrazovni zadaci	Očekivana postignuća Minimalna	Očekivana postignuća Maksimalna
HISTORIJA KNJIŽEVNOSTI Svete knjige: Tora, Biblija (Stari i Novi zavjet), Kur`an – odlomci Stare istočnjačke književnosti: 1001 noć (Sindbadova putovanja), Ep o Gilgamešu Antička (helenska i rimska) književnost Homer: Ilijada, Sofoklo: Antigona, Plaut: Aulularia Klasična arapska i perzijska književnost: Omer Hajjam: Rubaije USMENA KNJIŽEVNOST Lirska i epska pjesma, bajka, predaja / legenda, basna, folklorni tekstovi, jednostavni oblici; veza usmenoknjiževnog teksta s mitom	(Naziv i pojam-rodovi i vrste-nauka o književnosti-povijest književnosti-teorija književnosti-kritika-odnos književnosti i jezika-književnost i društvo-književnost i druge umjetnosti-epohe i razdoblja-stilovi i smjerovi-klasična i moderna književnost-usmena i pisana književnost-analiza i interpretacija) Pojam-razvoj-vrste i oblici -usmena i pisana književnost-tematska podjelarodoljubiva, socijalna, religiozna, misaona, ljubavna, pejzažna, rubaija, ilahija, kasida, gazel, himna, oda, ditiramb, sonet, epigram, epitaf-stil i stilska sredstva-stih, strofa, ritam) Epsko-lirske pjesme; balade, romanse i bugarštice EPIKA	Uočavanje osnovnih pojmova u književnosti. Formiranje i usvajanje osnovnih pojmova iz terije književnosti Zapažanje i formulacija teme književnog djela (o čemu tekst govori) Razlikovanje govora pisca i govora lica Samostalnost u čitanju i u interpretaciji. Razvijanja sposobnosti učenja napamet i mogućnost izražajnog recitovanja Epovi i njihove osnove karakteristike Uočavanje osobina antičke književnosti, književnosti starih istočnih naroda kao i usmene književnosti Razvijanje crta kreativnosti koje podrazumijeva lektira Prepoznavanje balada, romanse i bugarštica Prepoznavanj osnovnih pojmova manirizma, baroka, klasicizma	Uz poticaj i podršku postavlja pitanja i odgovara na postavljena pitanja u vezi s tekstom Opisuje likove u priči (npr. njihove, osjećaje, motivacije, osobine) i utvrđuje kako njihovi postupci doprinose razvoju radnje Razlikuje književne rodove i vrste, vrste lirskih pjesama, dramske vrste Uočava ustrojstvo dramske radnje Izdvaja protagoniste i antagoniste i određuje osnovni sukob Razumijevanje sadržaja i sposobnost sažeta formuliranja Opisivanje jednog svog putovanja Prepoznaje usmenoknjiževne vrste Otkriva stilsko-izražajna sredstva u književnom tekstu Uočava razliku između drame i drugih književnih vrsta Uočava balade, romanse i bugarštice Uočava predstavnike manirizma, baroka, klasicizma, prosvjetiteljstva i racionalizma	Određuje i razumije stilska sredstva, upotrebljava ih u vlastitom tekstu Razumije i povezuje književne periode Uočava glavne karakteristike antičke književnosti, usmene književnosti, književnosti starih istočnih naroda Uočava glavne karakteristike lirskih pjesama, epa, tragedije i komedije Uočava glavne karakteristike arapske i perzijske književnosti Uočava glavne karakteristike srednjovjekovne književnosti Razumije i povezuje motiv balada, romanse i bugarštica Razumije karakteristike manirizma, baroka, klasicizma, prosvjetiteljstva i racionalizma

<p>POČECI SLAVENSKE PISMENOSTI</p> <p>Ćirilo i Metodije: njihovo djelovanje među Slavenima; glagoljica i ćirilica</p> <p>SREDNJOVJEKOVNA KNJIŽEVNOST</p> <p>Mak Dizdar: Stari bosanski tekstovi. Srednjovjekovna književnost Bosne i Huma</p> <p>Ljetopis popa Dukljanina, Hrvojevi misal, Bašćanska ploča, Humačka ploča, Povelja Kulina bana, bosančica</p> <p>Humanizam i renesansa</p> <p>Barok i manirizam- manirizam kao prelazni stepen između renesanse i baroka. Barok kao stil i književni pravac; stilske odlike baroka, Pedro Kalderon de la Barka: Život je san</p> <p>Bosanska alhamijado književnost-alhamijado književnost, pismo i jezik Utjecaj zapadne renesanse i perzijske obnove islamske kulture, Hasan Kaimija: Kasida, Umihana Čuvidina: Čamdži Mujo i lijepa Uma</p> <p>Srpska književna tradicija u BiH- rukopisi i prepisivačka djelatnost</p>	<p>Pojam-razvoj-vrste i oblici-ep i manje epske forme</p> <p>Ep, epopeja i epska pjesma-roman/klasični i moderni/, pripovijetka, novela, memoari, biografije, autobiografije-primjeri, roman-moderni i historijski, novela, bajka, basna</p> <p>DRAMA</p> <p>Pojam-razvoj-vrste i oblici-primjeri: tragedija i komedija</p> <p>DISKURZIVNI KNJIŽEVNI OBLICI</p> <p>Pojam-razvoj-vrste i oblici-putopis, studija, esej, članak; feljton, polemika, kritika,-primjeri: putopis i esej</p>	<p>prosvjetiteljstva i racionalizma</p> <p>Prepoznavanje osnovnih pojmova književnosti Bošnjaka na orijentalnim jezicima</p> <p>Osnovni pojmovi alhamijado književnosti</p> <p>Prepoznavanje osnovnih pojmova i znanja o srpskoj književnoj tradiciji u BiH</p>	<p>Otkriva stilska sredstva u djelima alhamijado književnosti i srpske tradicije u BiH</p>	<p>Posjeduje bogatstvo ideja o alhamijado književnosti</p> <p>Razvijen senzibilitet zadoživljaj i izražavanje doživljaja na način koji ima elemente originalnosti (izbor riječi, dojmovi)</p>
--	---	---	--	---

Književnost

Od učenika/ učenice se očekuje da:

- shvati osnovu antičke književnosti;
- prepoznaje pisce od antičke književnosti do srednjovjekovne književnosti;
- prepoznaje i izdvoji oblike usmene književnosti;
- prepoznaje i izdvoji ključne riječi, ideje i jezička obilježja jednostavnih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih;
- određuje kompoziciju-strukturu književnog teksta i prepoznaje ulogu pojedinih likova;
- razlikuje vlastito gledište od gledišta pripovjedača ili likova;
- prepoznaje periode u književnosti;
- prepoznaje književne rodove i vrste;
- prepoznaje srednjovjekovne tekstove;
- usvoji osnovne pojmove manirizma, baroka, klasicizma prosvjetiteljstva i racionalizma;
- usvoji osnovne pojmove književnosti Bošnjaka na orijentalnim jezicima;
- usvoji osnovne pojmove alhamijado književnosti.
- usvoji osnovne pojmove i znanja o srpskoj književnoj tradiciji u BiH.

Lektire:

- 1. Sofokle, *Antigona***
- 2. *Hiljadu i jedna noć***
- 3. *Ep o Gilgamešu***
- 4. Antoine de Saint-Exupéry, *Mali princ***

**PROGRAM ZA I RAZRED SREDNJE ŠKOLE ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I OBUKU
- TROGODIŠNJE OBRAZOVANJE – JEZIK (20 ČASOVA GODIŠNJE)**

Jezik	Odgojno-obrazovni zadaci	Očekivana postignuća	
		Minimalna	Maksimalna
<p>Jezik i komunikacija; jezik kao sistem znakova; jezički znak</p> <p>Fonem, alofon i fon (glas); fonetika i fonologija</p> <p>Standardni jezik; standardnojezičko i dijalektalno u fonologiji</p> <p>Samoglasnici i suglasnici; jednačenje po zvučnosti, mjestu i načinu tvorbe</p> <p>Pismo; grafem (slovo) i fonem; govorni i pisani jezik; gramatika i stilistika</p> <p>Pravopis; foneme č, ć, dž i đ sa pravopisnog stajališta</p> <p>Alternacije fonema i fonemskih skupina: jednačenje suglasnika po zvučnosti i po mjestu tvorbe; gubljenje suglasnika; palatalizacija, sibilizacija i jotovanje</p> <p>Alternacije je/ije/i/e u govoru i u pismu</p> <p>Naglašene i nenaglašene riječi; podjela nenaglašenih</p>	<p>Razumjeti jezik kao sistem znakova i ulogu komunikacije u savremenom životu</p> <p>Prepoznati i razlikovati fonem, glas i alofon</p> <p>Znati šta je predmet proučavanja fonetike, a šta je predmet proučavanja fonologije</p> <p>Znati kako nastaje glas i podjelu glasova po zvučnosti i po mjestu tvorbe</p> <p>Razlikovati samoglasnike i suglasnike</p> <p>Uočiti i prepoznati glasovne promjene i provoditi ih u govorenju i pisanju</p> <p>Uvježbati pisanje i izgovor riječi u kojima se pojavljuju glasovi č, ć, dž, ije, je</p> <p>Uvježbati enklitike i proklitike</p> <p>Razvijanje jezičkih sposobnosti i komunikacijskih vještina</p> <p>Osvijestiti potrebu usvajanja pravopisne norme radi upotrebe u svakodnevnom pisanju i čitanju</p> <p>Primjenjivati pravopisnu normu u drugim nastavnim predmetima</p>	<p>Razlikuje fonem, alofon i fon</p> <p>Razumije standardnojezičko i dijalektalno u fonologiji</p> <p>Uočava suglasnike, samoglasnike i glasovne promjene</p> <p>Zna podjelu glasova po zvučnosti i po mjestu tvorbe</p> <p>Uočava glasovne promjene u jednostavnim primjerima</p> <p>Pravilno čita naglašene riječi</p> <p>Pravilno piše foneme ć, č, đ, i dž u često ponavljanim primjerima</p> <p>Pravilno piše veliko slovo u jednostavnim primjerima</p> <p>Razumije upotrebu interpunkcijskih znakova u jednostavnim primjerima</p> <p>Razlikuje abecedu i azbuku, koristi se i latinicom i ćirilicom</p>	<p>Odlično razumije razliku između foneme, alofona i fona i navodi vlastite primjere</p> <p>Razvijen interes za dubinu i ljepotu riječi iz dijalektologije i standardnog jezika</p> <p>U potpunosti razumije i samostalno određuje suglasnike, samoglasnike i glasovne promjene</p> <p>Razumije i bez problema čita naglašene riječi</p> <p>Služi se pravopisom u skladu sa zahtjevima</p> <p>Prepoznaje i zahtjevnije interpunkcijske znakove; služi se dvotačkom u tekstu i crticama kao pravopisnim znakovima</p> <p>Primjenjuje pravopisnu normu u svakodnevnom pisanju i čitanju</p> <p>Razumije sastavljeno i rastavljeno pisanje i izgovor izvedenica, složenica, polusloženica te naglašenih riječi s proklitikom i enklitikom</p> <p>Uočava važnost primjene pravopisne norme u drugim nastavnim predmetima</p>

<p>riječi (enklitike i proklitike)</p> <p>Interpunkcijski znakovi (upitnik, uzvičnik, tačka)</p> <p>Savremeni povijesni aspekt jezika–sinhronija i dijahronija</p> <p>Latinica i ćirilica kao grafijski sistemi standardnog bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika</p>	<p>Uočiti i prepoznati interpunkcijske znakove i pravilno ih upotrijebiti u tekstu</p> <p>Dobro poznavanje azbuke i abecede, te pisanje i na ćirilici i na latinici</p> <p>Razlikovati sinhroniju i dijahroniju u jeziku</p> <p>Uvježbati pisanje i izgovor izvedenica, složenica, polusloženica te naglašanih riječi s proklitikom i enklitikom</p>		
--	--	--	--

JEZIK

Od učenika/ učenice se očekuje da:

- pokazuje znanje o latiničkom i ćiriličnom pismu;
- pokazuje vladanje gramatičkim pravilima i primjenjuje ih u pisanju i govoru;
- prepoznaje odstupanja od pravila standardnog jezika u vlastitom pisanju i govoru, kao i kod drugih, te poznaje i primjenjuje strategije za poboljšanje izražavanja;
- primjenjuje pravopisna pravila u pisanju, pravilno koristi znakove za interpunkciju;
- pri pisanju pokazuje vladanje pravilima standardnog pisanja velikog slova, interpunkcije i pravopisa;

- prepoznaje glasovne promjene;
- prepoznaje vokale, sonante i konsonante.

**PROGRAM ZA I RAZRED SREDNJE ŠKOLE ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I
OBUKU - TROGODIŠNJE OBRAZOVANJE - JEZIČKO IZRAŽAVANJE I MEDIJSKA
KULTURA (20 ČASOVA GODIŠNJE)**

Jezičko izražavanje i Medijska kultura	Odgojno-obrazovni zadaci	Očekivana postignuća	
		Minimalna	Maksimalna
<p>Čitanje: usmjereno i izražajno</p> <p>Pisano i govorno izražavanje- pisanje kao priopćavanje i kao umjetničko stvaranje; pisanje i pravopis</p> <p>Govorenje kao jezička djelatnost. Uloga i važnost govora: (intonacija, intenzitet, stanka, rečeničko tempo, mimika i geste</p> <p>Prepričavanje i tekst; način oblikovanja teksta; vrste teksta: opis, analiza i interpretacija</p> <p>Opis kao vrsta teksta; umjetnički i naučni opis; usmeni i pisani opis; opis vanjskog i unutrašnjeg svijeta</p> <p>Tumačenje; usmeno i pisano; analitičko i sintetičko tumačenje</p> <p>Dijalog i monolog; dijalog u razgovoru i u umjetničkom djelu (drami, televizijskoj drami i filmu).Dnevnik: lični, stručni i dnevnik čitanja. Učenici tokom godine pišu četiri pismene zadaće sa ispravkama. Obavezne su domaće zadaće</p>	<p>Osposobljavanje za živo, jasno, ubjedljivo govorenje i pisanje</p> <p>Pojačavanje mogućnosti samostalnog izražavanja rečenicama koje su jasne i gramatički pravilno strukturane</p> <p>Osposobljavanje za reprodukciju teksta bez formuliranja naslova cjelinama sadržaja, poštujući hronologiju u izražavanju i normu standardnog jezika</p> <p>Pojačavanje mogućnosti samostalnog izražavanja rečenicama opisujući pojmove iz vanskog i unutrašnjeg svijeta, pri tome se naučiti nešto opi Razvijanje sposobnosti prepoznavanja vlastitih potreba i stavova posredstvom identifikacije sličnostima na ekranu kao umjetnik i kao naučnik</p> <p>Razvijanje sposobnosti tumačenja, analitičkog i sintetičkog</p> <p>Gledanje filmova <i>Troja</i> i <i>Antigona</i>.</p> <p>Razumijevanje djela ekrana/filma i televizije Povezivanje kadrova po sjećanju(sposobnost dentifikacije mjesta ili vremena,likova,objekata, radnji,povezanost radnji, odnosa i sukoba među likovima)</p>	<p>Mogućnost prepričavanja koje će osigurati razumijevanje svih važnih elemenata u sadržaju</p> <p>Sposobnost govorenja uz minimalnu upotrebu opisa</p> <p>Mogućnost prepričavanja i opisivanja sa bitnim sadržajima naglašenim emotivnom notom</p> <p>Izražavanje viđenog iz vanjskog i doživljnog iz unutrašnjeg svijeta riječima koje su primjerene tematici</p> <p>Rečenice su kratke i jasne i tematski se oslanjaju na sadržaj, odnosno date riječi kao uporišne, poticajne tačke</p> <p>Mogućnost koncentracije pažnje na sadržaj u kontinuitetu</p> <p>Mogućnost memorisanja i reprodukcije viđenog po sjećanju</p> <p>Sposobnost razlikovanja prihvatljivog i neprihvatljivog ponašanja likova u djelima ekrana sa stanovišta vrijednosnih principa</p> <p>Prepričavanje viđenog filma</p> <p>Djelimično prepoznavanje izražajnih sredstava filma,televizije, pozorišta/kazališta</p>	<p>Sposobnost služenja svim oblicima izražavanja i imogućnost unošenja elemenata originalnosti</p> <p>Mogućnost pisanog i govornog izražavanja unošenjem novih ideja i stavova</p> <p>Mogućnost proširivanja i sažimanja teksta unošenjem velikog broja stilskih sredstava i novih ideja</p> <p>Osoben izbor jezičkih i stilskih sredstava</p> <p>Iskazivanje smisla za upotrebu epiteta, uvođenje dijaloga, unošenje elemenata humora</p> <p>Postojanje kriterija za procjenu kvaliteta usmenog i pismenog izražavanja(ovo je dobro urađeno, a ovo mogu uraditi bolje)</p> <p>U oblikovanju priče upotrebljava pripovijedanje, opisivanje, dijalog i monolog</p> <p>U portretiranju i karakterizaciji likova koristi se humorom</p>

			Naglašen interes prema umjetnosti
--	--	--	-----------------------------------

Jezičko izražavanje

Od učenika/ učenice se očekuje da:

-razgovara o zadanoj ili slobodno odabranoj temi, u skladu sa svrhom i namjenom razgovora (informisanje, pregovaranje, upućivanje i zabavljanje);

- razgovara radi donošenja zajedničkoga zaključka o mogućem rješenju problemske situacije ili o zajedničkoj odluci;

- raspravlja u skladu sa slobodno odabranom ili zadanom temom i obrazlaže svoje mišljenje;

- primjenjuje tehnike aktivnoga slušanja: podržavajućim komentarima, parafraziranjem onoga što je čuo i neverbalnim znakovima;

- prepoznaje i provjerava značenje nepoznatih riječi na temelju konteksta razgovora i rasprave;

- govori u skladu s pravopisnim pravilima i govornim vrednotama: tačno izgovara glasove, riječi, naglaske (npr. glasove u dodiru), pravilno izgovara naglasne cjeline i intonativno naglašava rečenice prema svrsi i vrsti razgovora i rasprave;

- usmjerava razgovor prema sporazumu/kompromisu koji je prihvatljiv svim sagovornicima.

II RAZRED

(2 časa sedmično, 70 časova godišnje)

PROGRAM ZA II RAZRED SREDNJE ŠKOLE ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I OBUKU-TROGODIŠNJE OBRAZOVANJE-KNJIŽEVNOST (30 ČASOVA GODIŠNJE)				
Književnost	Književno-teorijski pojmovi	Odgojno-obrazovni zadaci	Očekivana postignuća	Očekivana postignuća
			Minimalna	Maksimalna
<p>Klasicizam, racionalizam i prosvjetiteljstvo- Jean-Baptiste Moliere: Tvrdica</p> <p>Predromantizam i romantizam u evropskim književnostima; glavne karakteristike; tri generacije romantičara</p> <p>Romantizam u južnoslavenskim književnostima; uloga i značaj ilirskog pokreta i Ljudevita Gaja, Vuka Stefanovića Karadžića, Safvet-bega Bašagića i Mehmed-bega Kapetanovića Ljubušaka</p> <p>Realizam; specifičnosti evropskog realizma i realizma u južnoslavenskim književnostima.</p> <p>Moderna- (parnasovstvo- dekadencija- simbolizam- individualizam- esteticizam-secesija)</p>	<p>Vrste i oblici humanističke književnosti: mitološki i biblijski ep, poslanice, ode, elegije, epigrami, traktati, oblici govorništva</p> <p>Drama – komedija i tragedija, esej, burleska, groteska, travestija, parodija, pastorage, poštarice, maškarate, petrarkizam; ljetopisi i hronografi</p>	<p>Uočavanje osnovnih pojmova u književnosti</p> <p>Formiranje i usvajanje pojmova iz terije književnosti (biblijski ep, poštarice, ode, elegije, epigrami, traktati, oblici govorništva, komedija i tragedija, esej, burleska, groteska, travestija, parodija, pastorage, poštarice, maškarate, petrarkizam, ljetopisi i hronografi</p> <p>Zapažanje i formulacija teme književnog djela (o čemu tekst govori)</p> <p>Razlikovanje govora pisca i govora lica</p> <p>Samostalnost u čitanju i u interpretaciji</p> <p>Razvijanja sposobnosti učenja napamet i mogućnost izražajnog recitovanja</p> <p>Razvijanje crta kreativnosti koje podrazumijeva lektira</p> <p>Uočavanje osnovnih osobina klasicizma, prosvjetiteljstva i racionalizma i romantizma</p>	<p>Uz poticaj i podršku postavlja pitanja i odgovara na postavljena pitanja u vezi s tekstom</p> <p>Opisuje likove u priči (npr. njihove, osjećaje, motivacije, osobine) i utvrđuje kako njihovi postupci doprinose razvoju radnje.</p> <p>Razlikuje književne rodove i vrste, vrste lirskih pjesama</p> <p>Razumijevanje sadržaja i sposobnost sažeta formuliranja</p> <p>Prepoznaje perode u književnosti i njihove osobine</p> <p>Otkriva stilsko-izražajna sredstva u književnom tekstu</p> <p>Uočava razliku između epa, romana i drugih književnih vrsta</p> <p>Prepoznaje pisce i periode kojima su pripadali</p>	<p>Određuje i razumije stilska sredstva, upotrebljava ih u vlastitom tekstu</p> <p>Razumije i povezuje književne periode</p> <p>Uočava važnost književnosti na našim prostorima i njen značaj</p> <p>Uočava glavne karakteristike klasicizma, prosvjetiteljstva i racionalizma i romantizma</p> <p>Potpuna samostalnost u služenju tekstom kao izvorom informacija, doživljaja i vrijednosti</p> <p>Mogućnost kritičkog promišljanja o knjizi, likovima i njihovim postupcima</p> <p>Razumijevanje pojmova iz teorije književnosti koji su programska obaveza</p> <p>Sposobnost kritičkog i stvaralačkog čitanja</p>

<p>Avangarda, modernistički pokreti i socijalna književnost</p> <p>I razdoblje (1924.-1929.)-ekspresionizam</p> <p>II razdoblje (1929.-1952)</p>		<p>Uočavanje osobina realizma, moderne i avangarde</p>		
--	--	--	--	--

Književnost

Od učenika/ učenice se očekuje da:

- usvoji osnovne pojmove klasicizma, prosvjetiteljstva i racionalizma;
- usvoji osnovne pojmove i karakteristike književnosti predromantizma i romantizma;
- usvoji osnovne pojmove i karakteristike romantizma na našim prostorima;
- usvoji osnovne pojmove realizma;
- usvoji osnovne pojmove moderne (parnasovstvo-dekadencija-simbolizam-individualizam-esteticizam-secesija);
- usvoji osnovne pojmove avangarde, modernističkih pokreta i socijalne književnosti;
- usvoji osnovne pojmove ekspresionizma;
- shvati specifičnosti avangarde – stilskih formacija i književnih pokreta u periodu između dva svjetska rata;
- raspravlja i polemizira o pročitanim djelima;
- prepoznaje pisce i periode u kojima su pisci pisali i djelovali;
- razumijeva povijesne i društveno-političke prilike u kojima su pisci djelovali te ih povezuje i komentariše.

Lektire:

1. Miguel de Cervantes: *Don Kihot*
2. William Shakespeare: *Hamlet*
3. Mula Mustafa Bašeskija: *Ljetopis*
4. Čehov : *Pripovijetke*

PROGRAM ZA II RAZRED SREDNJE ŠKOLE ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I OBUKU-TROGODIŠNJE OBRAZOVANJE-JEZIK (20 ČASOVA GODIŠNJE)			
Jezik	Odgojno-obrazovni zadaci	Očekivana postignuća	
		Minimalna	Maksimalna
<p>Morfologija; morfem; vrste morfema; morfem-klasifikacija prema sadržaju, položaju u riječi i po namjeni; tvorba riječi</p> <p>Gramatičke kategorije i kategorija vrsta riječi</p> <p>Vrste riječi i njihove semantičke, gramatičke i tvorbene karakteristike</p> <p>Imenice; pisanje imenica</p> <p>Zamjenice; vrste zamjenica</p> <p>Pridjevi, opisni, prisvojni i gradivni pridjevi, komparacija pridjeva; pisanje pridjeva</p> <p>Brojevi; glavni i redni brojevi</p> <p>Glagoli; lični i bezlični glagolski oblici; prosti i složeni glagolski oblici</p> <p>Nepromjenjive vrste riječi; pravopis i morfologija</p>	<p>Upoznati morfologiju, značenje morfema, klasifikaciju morfema prema sadržaju, položaju i namjeni</p> <p>Prepoznati i razlikovati gramatičke kategorije i kategorije vrsta riječi</p> <p>Utvrditi znanje o gramatičkim, semantičkim i tvorbenim karakteristikama riječi</p> <p>Prepoznavanje zamjenica i pridjeva; komparacija pridjeva i način pisanja pridjeva</p> <p>Prepoznati glavne i redne brojeve, priloge, prijedloge, uzvike, veznike i riječce u rečenici</p> <p>Utvrditi znanje o glagolima, glagolskim oblicima u rečenici</p> <p>Razumjeti razvoj bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika od 1. do 19. stoljeća</p> <p>Prikladno koristiti lične glagolske oblike u rečenici (prezent, perfekat, aorist,</p>	<p>Razlikovanje morfema</p> <p>Razumijevanje uloge morfologije</p> <p>Razlikovanje promjenjive od nepromjenjive riječi</p> <p>Pravilna upotreba prijedloga s (a), k (a), i priloga gdje, kamo i kuda</p> <p>Pravilna upotreba veznika, uzvika i riječi u govorenju i pisanju</p> <p>Prepoznavanje pomoćnih glagola u govorenju i pisanju</p> <p>Prepoznavanje padeža u njihovim osnovnim značenjskim ulogama</p> <p>Dekliniranje imenica, zamjenica i pridjeva</p> <p>Prepoznavanje svih vrsta zamjenica</p> <p>Prepoznavanje glavnih i rednih brojeva u rečenici</p>	<p>Odlično razumije razliku između morfeme i foneme</p> <p>Razvijen interes za dubinu i ljepotu riječi iz dijalektologije i standardnog jezika</p> <p>Razumijevanje osnovne uloge promjenjivih i nepromjenjivih riječi</p> <p>Uočavanje i prepoznavanje veza: prilog ili pridjev</p> <p>prilog ili prijedlog</p> <p>(Lijepo dijete lijepo piše).</p> <p>Prepoznavanje pomoćnih glagola u rečenici</p> <p>Prepoznavanje padeža u rečenici</p> <p>Pravilna upotreba padežnih oblika u govoru, pismu (oblici s</p>

<p>Bosanski jezik od početka 16. do 19. stoljeća; gramatika Bartola Kašića; Potur-Šahidija; jezik bosanskih franjevaca; jezik usmene književnosti</p>	<p>pluskvamperfekat, imperfekat, futur I i futur II)</p> <p>Prepoznati infinitiv i njegove završetke</p> <p>Prepoznavanje nepromjenjivih riječi</p> <p>Razumijevanje osnovne uloge padeža u jeziku, razumijevanje uloge Potur-Šahidijinog rječnika i gramatike Bartola Kašića</p>		<p>provedenim glasovnim promjenama)</p> <p>Uočavanje imenica koje imaju samo množinu/jednina</p> <p>Pravilna upotreba prisvojnih i pokaznih zamjenica u svim oblicima</p> <p>Dekliniranje prisvojnih i pokaznih zamjenica</p>
---	---	--	---

Jezik

Od učenika/ učenice se očekuje da:

- govori u skladu s pravopisnim pravilima i govornim vrednotama: tačno izgovara glasove, riječi, naglaske (npr. glasove u dodiru), pravilno izgovara naglasne cjeline i intonativno naglašava rečenice prema svrsi i vrsti razgovora i rasprave;

- nauči osnove morfologije;

- prepoznaje i razlikuje vrste riječi;

- prepoznaje lične glagolske oblike;

- prepoznaje bezlične glagolske oblike;

- razgovara o bosanskom, hrvatskom, srpskom jeziku u periodu od 16. do 18-tog stoljeća;

- upozna gramatiku Bartola Kašića i Uskufijin rječnik Potur-Šahidija.

**PROGRAM ZA II RAZRED SREDNJE ŠKOLE ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I
OBUKU-TROGODIŠNJE OBRAZOVANJE-JEZIČKO IZRAŽAVANJE I MEDIJSKA
KULTURA (20 ČASOVA GODIŠNJE)**

Jezičko izražavanje	Odgojno-obrazovni zadaci	Očekivana postignuća	
		Minimalna	Maksimalna
<p>Biografija kao vrsta teksta. Vlastita autobiografija i biografije poznatih osoba (umjetnika, pjevača, književnika ili sportista)</p> <p>Prikaz kao vrsta teksta; usmeni i pisani prikaz Tematska raznolikost prikaza: prikaz knjige, pozorišne predstave, koncerta i dr.</p> <p>Razvijanje tehnike čitanja, razumijevanje i reprodukcija pročitane sa ili bez elemenata stvaralaštva</p> <p>Kreativno pisanje</p> <p>Naracija</p> <p>Deskripcija</p> <p>Učenici tokom godine pišu četiri pismene zadatke sa ispravkama</p> <p>Obavezne su domaće zadatke svake sedmice</p> <p>Film</p>	<p>Osposobljavanje za živo, jasno, ubjedljivo govorenje i pisanje biografije</p> <p>Pojačavanje mogućnosti samostalnog izražavanja rečenicama koje su jasne i gramatički pravilno strukturirane</p> <p>Osposobljavanje za reprodukciju teksta bez formuliranja naslova cjelinama sadržaja, poštujući hronologiju u izražavanju i normu standardnog jezika</p> <p>Pojačavanje mogućnosti samostalnog izražavanja rečenicama opisujući pojmove iz vanskog i unutrašnjeg svijeta, pri tome se naučiti nešto opisati kao umjetnik i kao naučnik</p> <p>Pojačavanje mogućnosti samostalnog izražavanja rečenicama koje su jasne i gramatički pravilno strukturirane</p> <p>Razumjeti potrebu za pisanjem različitih vrsta prikaza Gledanje dva filma: <i>Oliver Twist</i> <i>Avanture Don Kihota</i> Osposobljavanje za vođenje dijaloga i monologa u iznošenju vlastitih stavova. Osposobljavanje za pisanje pismenih zadataka.</p>	<p>Mogućnost prepričavanja koje će osigurati razumijevanje svih važnih elemenata u sadržaju.</p> <p>Sposobnost govorenja uz minimalnu upotrebu opisa.</p> <p>Prepoznaje i razlikuje pisanje biografije od opisa</p> <p>Uočava kompoziciju biografije</p> <p>Mogućnost pisanja prikaza sa određeni izborom riječi</p> <p>Izražavanje viđenog iz vanjskog i doživljnog iz unutrašnjeg svijeta riječima koje su primjerene tematici</p> <p>Mogućnost prepričavanja koje će omogućiti razumijevanje svih važnih elemenata u sadržaju</p> <p>Rečenice su kratke i jasne i tematski se oslanjaju na sadržaj, odnosno date riječi kao uporišne, poticajne tačke</p> <p>Prepričavanje viđenog filma</p>	<p>Sposobnost služenja svim oblicima izražavanja i imogućnost unošenja elemenata originalnosti</p> <p>Mogućnost pisanog i govornog izražavanja unošenjem novih ideja i stavova</p> <p>Mogućnost proširivanja i sažimanja prikaza unošenjem velikog broja stilskih sredstava i novih ideja</p> <p>Osoben izbor jezičkih i stilskih sredstava</p> <p>Iskazivanje smisla za upotrebu epiteta</p> <p>Postojanje kriterija za procjenu kvaliteta usmenog i pismenog izražavanja(ovo je dobro urađeno, a ovo mogu uraditi bolje)</p> <p>U oblikovanju priče upotrebljava pripovijedanje, opisivanje, dijalog i monolog Uspješno povezuje film sa stvarnim svijetom i na originalan način komentariše o viđenom</p>

Jezičko izražavanje

Od učenika/ učenice se očekuje da:

- tačno napiše svoju biografiju;
- tačno napiše prikaz i raspravlja o tome;
- razgovara o zadanoj ili slobodno odabranoj temi u skladu sa svrhom i namjenom (informisanje, upućivanje, uvjeravanje, zabavljanje) i prepoznaje svrhu i namjenu razgovora;
- raspravlja u skladu sa slobodno odabranom ili zadanom temom i obrazlaže svoje mišljenje;
- primjenjuje tehnike aktivnog slušanja: podržavajućim komentarima, parafraziranjem onoga što je čuo i neverbalnim znakovima;
- tačno primjenjuje stručnu leksiku u skladu s temom razgovora;
- služi se standardnim jezikom u komunikacijskim situacijama koje to nalažu- govori u skladu s pravopisnim pravilima i govornim vrednotama: tačno izgovara glasove, riječi, naglaske;
- razgovara radi uvjeravanja sagovornika, radi zajedničkog rješavanja problemske situacije ili donošenja odluke;
- uvjerava sagovornika u pozitivne vrijednosti svojih poruka;
- proširuje temu razgovora aktivirajući postojeće znanje;
- prepoznaje i uzima u obzir osjećaje i potrebe sagovornika;
- raspravlja u skladu sa slobodno odabranom ili zadanom temom prema zadanoj strukturi: redoslijed govornika, uloge govornika, vremensko ograničenje, pravila rasprave;
- procjenjuje misli, osjećaje i stavove i razmjenjuje ih cjelovito i smisleno, u skladu sa situacijom;
- prilagođava vlastite stavove temeljem novih spoznaja i spreman je na kompromise;
- asertivno se odnosi prema sagovornicima;
- primjenjuje pravila komunikacijskog bontona.

III RAZRED

(2 časa sedmično, 60 časova godišnje)

PROGRAM ZA III RAZRED SREDNJE ŠKOLE ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I OBUKU-TROGODIŠNJE OBRAZOVANJE-KNJIŽEVNOST (25 ČASOVA GODIŠNJE)

Književnost	Književno-teorijski pojmovi	Odgojno-obrazovni zadaci	Očekivana postignuća	Očekivana postignuća
			Minimalna	Maksimalna
<p>Nobelova nagrada za književnost</p> <p>Druga moderna (1952.-1968.):(kritika socrealizma-„Krugovi“ 1952.- utjecaj angloameričkih i španskih pisaca-„Razlog“ 1961.- utjecaj francuskih i njemačkih pisaca-modernistička poezija, utjecaj filozofije egzistencijalizma-„Umjetnost riječi“,1957. i znanost o književnosti)</p> <p>Savremena književnost: Albert Camus: Stranac, Gabriel Garcia Marques: Sto godina samoće, Ivo Andrić: Prokleta avlija, Skender Kulenović: Ponornica, Hamza Humo: Grozdanin kikut, Meša Selimović: Derviš i smrt, Mak Dizdar: Kameni spavač, Ivan Goran Kovačić: Jama, Ranko Marinković: Ruke, Vasko Popa: Pjesme (izbor), Danilo Kiš: Krmača koja</p>	<p>Proza u trapericama fantastična proza, novi historizam-pjesništvo egzistencijalizma-intelektualnost-intermedijalnost,</p>	<p>Uočavanje osnovnih pojmova u moderni i savremenoj književnosti</p> <p>Formiranje i usvajanje pojmova iz terije književnosti</p> <p>Proza u trapericama fantastična proza, novi historizam-pjesništvo egzistencijalizma-intelektualnost-intermedijalnost</p> <p>Zapažanje i formulacija teme književnog djela (o čemu tekst govori)</p> <p>Razlikovanje govora pisca i govora lica</p> <p>Samostalnost u čitanju i u interpretaciji</p> <p>Razvijanja sposobnosti učenja napamet i mogućnost izražajnog recitovanja</p> <p>Poticati maštu i objediniti znanje iz teorije književnosti</p> <p>Prepoznaje pisce, dobitnike Nobelove nagrade i njihove biografije</p>	<p>Otkriva stilsko-izražajna sredstva u književnim tekstovima Prepoznaje osnovne pojmove- proza u trapericama fantastična proza, novi historizam-pjesništvo egzistencijalizma-intelektualnost-intermedijalnost</p> <p>Opisuje likove u priči (npr. njihove, osjećaje, motivacije, osobine) i utvrđuje kako njihovi postupci doprinose razvoju radnje Razumijevanje sadržaja i sposobnost sažeta formuliranja Prepoznaje perode u književnosti i njihove predstavnike</p> <p>Uočava razliku između romana:prema temi, prema tonu,prema postojanju i prema formi.</p> <p>Prepoznaje najutjecajnije književnike dvadesetog i dvadeset prvog stoljeća</p> <p>Prepoznaje ugledne žene književnice</p>	<p>Određuje i razumije stilska sredstva, upotrebljava ih u vlastitom tekstu</p> <p>Razumije i povezuje književne periode</p> <p>Povezuje pisce i djela sa povijesnim okolnostima</p> <p>Uočava glavne karakteristike fantastične proze</p> <p>Uočava i povezuje intelektualnost i intermedijalnost u književnim tekstovima</p> <p>Posjeduje bogatstvo ideja o pročitanim djelima</p> <p>Naglašen interes prema umjetnosti</p> <p>Uočava ulogu književnosti u dvadeset prvom vijeku</p> <p>Razvijen selektivan pristup u izboru literature</p> <p>Enciklopedija-snalazi se i dolazi do djela i biografija pisaca koristeći računar i enciklopedije</p>

proždire svoj okot, Mirko Kovač: Ruganje s dušom, Derviš Sušić: Pobune, Vladan Desnica: Proljeća Ivana Galeba				
---	--	--	--	--

Književnost

Od učenika/ učenice se očekuje da:

-analizira ko su dobitnici Nobelove nagrade za književnost i raspravlja o ulozi i značaju te nagrade za književnost, književnika i čitaoce;

-analizira kako autorov izbor načina strukturisanja određenih dijelova teksta (npr. izbor mjesta početka ili završetka priče, davanje i komičnog ili tragičnog rješenja), doprinose njegovoj cjelokupnoj strukturi i značenju, kao i estetskom dojmu;

-pokazuje poznavanje temeljnih književnih djela druge polovine 20. stoljeća i prve petine 21. stoljeća, uključujući i način na koji dva ili više tekstova iz istog razdoblja obrađuju slične teme;

-neovisno i stručno čita i razumije književnost namijenjenu za kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja, između ostaloga: priče, drame i poeziju.

-procjenjuje način oblikovanja sadržaja i stila književnog teksta s vlastite tačke gledišta;

-analizira kako i zašto se pojedinci, događaji i ideje razvijaju i ulaze u interakciju kroz tekst.

Lektire:

1. **Isak Samokovlija: *Nosač Samuel***
2. **Hasan Kikić: *Provincija u pozadini***
3. **Alija Nametak: *Trava zaboravka***
4. **Ivo Andrić: *Deca***

**PROGRAM ZA III RAZRED SREDNJE ŠKOLE ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I
OBUKU-TROGODIŠNJE OBRAZOVANJE-JEZIK (20 ČASOVA GODIŠNJE)**

Jezik	Odgojno-obrazovni zadaci	Očekivana postignuća	
		Minimalna	Maksimalna
<p>Pojam sintakse; sintaksičke jedinice: riječ, sintagma i rečenica</p> <p>Pojam rečenice; ciljna usmjerenost: izjavne, upitne i usklične rečenice</p> <p>Predikat; imenski i glagolski predikat; subjekat, atribut i apozicija; objekat i priloške odredbe, rečenice po sastavu, sklapanje rečenica: nizanjem i povezivanjem; nezavisnosložene rečenice; zavisnosložene rečenice</p> <p>Rečnički znakovi: tačka, zarez, dvotačka, uzvičnik i upitnik, red riječi u rečenici; rečenica i tekst; povezivanje rečenica u tekstu; tipovi teksta</p> <p>Sinonimija i sinonimi; antonimi; vrste antonima; homonimija i homonimi; posuđenice; frazeologija i frazemi; arhaizmi</p> <p>Procesi standardizacije u bosanskom, hrvatskom, srpskom jeziku; Bečki književni dogovor</p> <p>Procesi standardizacije u bosanskom, hrvatskom, srpskom jeziku; Bečki književni dogovor;</p>	<p>Upoznati sintaksu, sintaksičke jedinice, sintagmu i rečenicu.</p> <p>Razlikovati imenski predikat od glagolskog predikata</p> <p>Utvrđiti znanje o gramatičkim, semantičkim i tvorbenim karakteristikama riječi</p> <p>Uočiti značenje, tvorbu i službu u rečenici</p> <p>Primjenjivati i uočavati priložnu oznaku uzroka, društva i količine</p> <p>Uočiti i prepoznati subjekat, predikat, objekat, atribut, apoziciju i priloške odredbe u rečenici</p> <p>Razlikovati bliži i dalji objekat u rečenici</p> <p>Pravilno upotrijebiti rečničke znakove: tačka, zarez, dvotačka, uzvičnik i upitnik.</p> <p>Razlikovati obični, neobilježeni red riječi od stilski obilježenog reda riječi</p> <p>Prepoznati obilježja višestruko složene rečenice</p> <p>Prepoznati rečenice po sastavu, nezavisnosložene i zavisnosložene rečenice</p> <p>Razlikovati antonime, sinonime, frazeme i arhaizme</p>	<p>Razlikuje domaće i strane riječi</p> <p>Razlikuje subjekat i predikat</p> <p>Razlikuje bliži i dalji objekat</p> <p>Prepoznaje atribut, apoziciju</p> <p>Prepoznaje priloške odredbe</p> <p>Primjenjuje stečena znanja u govoru i pisanju</p> <p>Prepoznaje nezavisnosložene rečenice</p> <p>Prepoznaje zavisnosložene rečenici</p> <p>Zarezom odvaja rečenice u nizu</p> <p>Zarezom odvaja vokativ, apoziciju i apozicijski skup iza imenice, naknadno dodane ili istaknute riječi i skupove riječi</p> <p>Pravilno pisanje i govorenje u skladu s pravopisnom pravogovornom i gramatičkom normom</p> <p>Veliko slovo u jednostavnim primjerima</p> <p>Razumije Bečki književni dogovor</p> <p>Uvrštava jednostavne rečenice u složenu</p> <p>Uočava veznička sredstva</p>	<p>Odlično razumije razliku između morfeme i foneme i sintakseme</p> <p>Razvijen interes za dubinu i ljepotu riječi iz dijalektologije i standardnog jezika</p> <p>Uočava zavisne umetnute rečenice</p> <p>Upotreba složene rečenici u govornoj i pisanoj komunikaciji</p> <p>U jednostavnim primjerima zamjenjuje imenski predikat predikatnom rečenicom, subjekat subjekatskom rečenicom, objekat objekatskom rečenicom i atribut atributskom rečenicom</p> <p>Zamjenjivanje priložnih oznaka zavisnim rečenicama</p> <p>Pisanje zarezom u zavisnim rečenicama s obzirom na različita mjesta zavisne surečenice</p> <p>Stvaranje razrednog rječnika sinonima, homonima, antonima, arhaizama, lokalizama, regionalizama i dijalektizama</p>

Bosanski, hrvatski, srpski jezik u vrijeme Austro-Ugarske monarhije; Gramatika bosanskog jezika iz 1890. godine		Prepoznaje glavnu i zavisnu rečenicu u zavisnosloženoj rečenici Na jednostavnim primjerima upoređuje antonime, sinonime	
---	--	--	--

Jezik

Od učenika /učenice trećeg razreda se očekuje da:

- razumije pojam sintagma, tipove i karakteristike sintagmi;
- analizira rečeničko ustrojstvo (predikat, subjekat, atribut, apozicija, objekat, adverbijalne odredbe);
- razumije i prepozna vrste nezavisnosloženih rečenica;
- razumije i prepozna vrste zavisnosloženih rečenica;
- razumije i prepozna rečenički naglasak, rečeničku melodiju, stanka, pauzu, intenzitet;
- prepozna i usvoji pravilan red riječi u rečenici;
- razumije šta je rečenica, a šta je tekst;
- prepozna i razlikuje tipove teksta;
- shvati i usvoji procese standardizacije u bosanskom, hrvatskom, srpskom jeziku;
- raspravlja o značaju Bečkog književnog dogovora i značaju Gramatike bosanskog jezika iz 1890. godine;
- shvati i usvoji red riječi u jeziku;
- shvati i razlikuje sinonime, antonime, homonime, posuđenice, fraze.

PROGRAM ZA III RAZRED SREDNJE ŠKOLE ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I OBUKU-TROGODIŠNJE OBRAZOVANJE OBRAZOVANJE-JEZIČKO IZRAŽAVANJE I MEDIJSKA KULTURA (18 ČASOVA GODIŠNJE)			
Jezičko izražavanje i Medijska kultura	Odgojno-obrazovni zadaci	Očekivana postignuća	
		Minimalna	Maksimalna
<p>Rasprava (diskusija)</p> <p>Strukturalna trodijelna rasprava: teza, antiteza i sinteza; usmena i pismena rasprava; stručno argumentovanje, komentarisanje i apeliranje</p> <p>Esej; stvaranje eseja; subjektivni i objektivni elementi u eseju; pisanje eseja</p> <p>Komunikacijski tekstovi: vijest, obavijest, oglas, reklama, zahvalnica, pozivnica</p> <p>Privatni i javni komunikacijski testovi</p> <p>Administrativni tekstovi: molba, žalba, izjava, zahtjev</p> <p>Medijska kultura (film, kazališna predstava, radio)</p> <p>Učenici tokom godine pišu četiri pismene zadatke sa ispravkama</p> <p>Obavezne su domaće zadatke svake sedmice</p>	<p>Osposobljavanje za živo, jasno, ubjedljivo govorenje i pisanje</p> <p>Rasprava: teza, antiteza i rasprava</p> <p>Osposobljavanje za reprodukciju teksta bez formuliranja naslova cjelinama sadržaja, poštujući hronologiju u izražavanju i normu standardnog jezika</p> <p>Uočiti obilježja eseja</p> <p>Pisati esej o odabranoj temi spajajući pjesnički i naučni način izražavanja</p> <p>Osposobljavanje za pisanje molbi, žalbi, izjava, zahtjeva i pismenih zadataka</p> <p>Razumijevanje dijela ekrana/filma i televizije</p> <p>Odgoj za gledanje djela ekrana sa ciljem uočavanja važnih pojedinosti, mogućnosti izbora, osmišljavanje i mogućnost klasifikacije sadržaja</p> <p>Razumijevane složenosti filmskog djela i izražajnih mogućnosti filma, gledanje djela ekrana kao vježba u umijeću posmatranja i obogaćivanja vizuelnog pmćenja, mašte, mišljenja, bogaćenja asocijacije</p> <p>Razvijanje senzibiliteta za prepoznavanje i doživljavanje</p>	<p>Prepoznaje strukturu rasprave</p> <p>Prepoznaje i razlikuje administrativne stilove</p> <p>Mogućnost pisanja eseja o bliskoj temi</p> <p>Tvrđnju dokazuje i pri tome iskazuje svoje osjećaje i misli</p> <p>Zna šta su administrativni obrasci i kako ih popuniti, odnosno kako napisati zahtjev, prijavu i sl. Uz popunjen primjerak</p> <p>Zna napisati kratku biografiju, molbu</p> <p>Zna razlikovati obavijest, oglas, reklamu, zahvalnicu i pozivnicu</p> <p>Razlikovanje sredstava izražavanja</p> <p>Mogućnost koncentracije na sadržaj u kontinuitetu</p> <p>Sposobnost razlikovanja prihvatljivog i neprihvatljivog ponašanja likova u djelima ekrana sa stanovišta vrijednosnih principa</p> <p>Poznaje najvažnija obilježja pojedinih vrsta medija na razlikovnom nivou</p> <p>Navodi različite vrste časopisa, filmova, pozorišnih izvedbi, radijskih i televizijskih izvedbi</p>	<p>Sposobnost služenja svim oblicima izražavanja i mogućnost unošenja elemenata originalnosti</p> <p>Mogućnost proširivanja i sažimanja teksta unošenjem velikog broja stilskih sredstava i novih ideja</p> <p>Iznosi svoja osjećanja i misli</p> <p>Uspješno spaja objektivno i subjektivno dokazujući tezu</p> <p>Zamjećuje obilježja različitih stilova</p> <p>Uočava obilježja molbe i žalbe</p> <p>Sposobnost izricanja vlastitog stava s obzirom na iskustvo</p> <p>Razvijen senzibilitet za poređenje djela ekrana i mogućnost kritičkog pristupa analizi</p> <p>Naglašen interes prema umjetnosti</p> <p>Doživljaj i prikupljeni podaci u tumačenju i raspravljaju</p> <p>Posjedovanje bogatstva ideja o</p>

	snage riječi i slike, govora, zvuka i tišine		mogućem sadržaju novih filmova
--	---	--	-----------------------------------

Jezičko izražavanje

Od učenika/ učenice se očekuje da:

- pronalazi, odabire, povezuje i procjenjuje kvalitet i pouzdanost informacija dobijenih iz različitih izvora;
- usvaja nove riječi i izraze i primjenjuje ih u govoru i pisanju;
- oblikuje i govori izlagački tekst prema zadanoj ili samostalno odabranoj temi, svrsi ili slušaocima;
- analizira utjecaj izbora određenih riječi na značenje i ton, uključujući i višeznačne riječi ili jezik koji je naročito svjež, privlačan i lijep;
- utvrđuje značenje riječi i fraza koje se koriste u tekstu, uključujući i preneseno i konotativno značenje;
- oblikuje koncept i logično strukturisan tekst prema obilježjima tekstualne vrste;
- govori tečno se služeći bilješkama, karticama, plakatima i računarskim prikazima;
- s razumijevanjem upotrebljava riječi prikladne temi i slušaocima u oblikovanju govornih tekstova.

DIDAKTIČKO UPUTSTVO

U ovom nastavnom planu i programu dati su obavezni sadržaji predviđeni zajedničkim jezgri, međutim smanjen je broj lektira. Ostale sadržaje nastavnici će uraditi prema vlastitom iskustvu i u pregledu, poštujući ono što je dato kao obaveza. Programski sadržaji nastavnonaučne građe u oblasti jezika, književnosti, jezičkog izražavanja i medijske kulture utemeljeni su na principu postupnog usvajanja znanja, primjerenog receptivnim mogućnostima učenika ovog uzrasta. Uputstvo za nastavu Nastavnog programa bosanskog ili hrvatskog ili srpskog jezika i književnosti zahtijeva nastavnika entuzijastu i kreativca koji će osmisliti nastavu po savremenim principima uz korištenje raznovrsnih oblika i metoda rada, uz maksimalno angažovanje učenika i korištenje njihove kreativnosti i samostalnosti u istraživanju, učenju i zaključivanju, razvijajući kod njih istraživački duh, kreativnost.

Ponudeni nastavni planovi i programi trebaju reći nastavnicima slijedeće: šta treba podučavati (koja područja, oblasti treba podučavati); zašto to treba podučavati (koji ciljevi i koncepti); kako treba podučavati (koristeći različite metode i oblike prilagođene potrebama i interesima učenika); kada to treba podučavati (razvojna primjerenost uzrastu).

Podršku čine svi materijali koji dopunjavaju nastavne planove i programe, a koji daju nastavnicima informacije, savjete i smjernice u vezi sa izvođenjem plana i programa. Organizacione forme obuhvaćaju etape, oblike, metode, sredstva, tehniku i tehnologiju nastavnog rada. Od oblika će se dati prioritet individualiziranim oblicima rada (programirana nastava, problemska, nastava otkrivanja . . .), grupnim oblicima rada (tandem, rad u grupama) i, u najmanjoj mjeri, frontalnom obliku.

Vrlo je važno motivirati učenike u smislu istraživačkog rada koji će se ogledati u traženju i prikupljanju informacija, čestim samostalnim izlaganjima koje će nastavnik usmjeravati. Preporučuje se pisanje sinteza, analiza ili eseja o pređenom gradivu i takve radove obavezno treba analizirati.

Cilj ovakvog rada je da se učenici zajedno sa nastavnikom uključuju u pripremanje novih nastavnih jedinica. Zadaci bi se odnosili na: posmatranje, bilježenje, sakupljanje, crtanje, selektivno praćenje emisija na radiju i TV-u, pronalaženje literature, odlazak u pozorište i kino, prisustvovanje književnim susretima, obavezna posjeta bibliotekama.

Učenici će u ovom slučaju raditi, a da nisu osjetili napor (iako su potrošili puno vremena), a nastavnicima se pruža prilika da preuzmu ulogu organizatora, koordinatora i motivatora. Posebno je važno istaći da se napušta strategija i poučavanje svojstveno frontalnom radu i jednosmjernom komuniciranju u razredu, a umjesto njih dolazi navedeno istraživačko učenje. Dakle, nastavnik napušta strategiju predavanja, davanja gotovih znanja i razvija strategije koordiniranja, vođenja, usmjeravanja, poticanja i motiviranja.

I pored ozbiljnih pokušaja da se Program rastereti izostavljanjem suvišnih sadržaja, bilo je teško to ostvariti. Zato se od profesora očekuje da sami pokažu umijeće i kreativnost pri realizaciji programskih sadržaja. To znači da će, prema situaciji u svojoj školi, razredu i odjeljenju određivati dubinu i širinu Programa. Multimedijски i interdisciplinarni pristup pri obradi programskih sadržaja je nezaobilazan u savremenoj nastavi. Praksa je pokazala da je prošlo vrijeme predavanja. Učenici su aktivni sudionici u nastavnom procesu samo ako im se omogući da istražuju, uočavaju, zaključuju. Pri tome je uloga profesora od izuzetne važnosti da učenike upućuje u istraživački rad, ohrabruje ih i vrednuje da postignu dobre rezultate.

Film u nastavnom procesu ima izuzetnu važnost i kao nastavno područje (u okviru medijske kulture) i kao nastavno sredstvo. Pri razgovoru o književnom djelu vrlo je važno razbiti

monotoniju, pojačati interes, probuditi sva čula prikazivanjem nekoliko inserata iz filma ili kazališne predstave snimljene po istoimenom romanu. Učenik prvo treba pročitati djelo, a onda ga dopuniti gledanjem filma. Važno je napomenuti da se književni sadržaji povezuju sa srodnim sadržajima iz pojedinih predmeta, kako bi učenici imali cjelovita saznanja.

Nastavni plan i program je koncipiran na način da kod učenika podstakne intelektualni razvoj, njegove mogućnosti, sklonosti, potrebe i što je najvažnije njegova interesovanja. Samim tim učenik će se razviti u jednu zrelu, otvorenu i komunikativnu osobu, a to je jedan od zadataka ovog predmeta.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

1. Profesor bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti naroda BiH
2. Profesor književnosti naroda BiH i bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika
3. Profesor hrvatsko-srpskog/srpsko-hrvatskog jezika i književnosti
4. Profesor književnosti i hrvatsko-srpskog/srpsko-hrvatskog jezika
5. Profesor srpskohrvatskog/hrvatskosrpskog jezika i historije književnosti južnoslavenskih naroda
6. Profesor jugoslovenske književnosti i srpsko-hrvatskog jezika
7. Profesor srpsko-hrvatskog jezika i jugoslovenske književnosti
8. Profesor književnosti naroda BiH i bosanskog jezika
9. Profesor bosanskog jezika i književnosti naroda BiH
10. Magistar bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti naroda BiH
11. Magistar književnosti naroda BiH i bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti